ĢENERĀLADVOKĀTES ELEANORAS ŠARPSTONES ELEANOR SHARPSTON] SECINĀJUMI, sniegti 2006. gada 7. jūnijā [1]

1. Šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesai lūgts interpretēt tiesību normas, kas regulē kompensāciju, kas izmaksātas, lai atbalstītu piena produktu eksportu ārpus Kopienas, atgūšanu [2], kad šie produkti tālāk reeksportēti uz citu galamērķa valsti. Jautājums radās tāpēc, ka uz Savienotajām Valstīm eksportētie produkti vēlāk tika reeksportēti uz Kanādu. Par eksportu, kas veikts tieši no Kopienas uz Kanādu, bija iespējams saņemt zemāku kompensācijas likmi nekā par eksportu uz Savienotajām Valstīm.

2. *College van beroep voor het bedrijfsleven* (Apelācijas tiesa tirdzniecības un rūpniecības jautājumos) (Nīderlande) it īpaši vēlas noskaidrot, vai tad, ja attiecīgā kompensācija ir kļuvusi galīga, to var uzskatīt par "nepamatoti samaksātu" vienīgi tad, kad konstatēta eksportētāja ļaunprātīga rīcība, vai, ja tas tā nav, kādos apstākļos to var par tādu uzskatīt. Iesniedzējtiesa arī lūdz padomu par kritērijiem, lai noteiktu, vai attiecīgo tiesību normu izpratnē "pārkāpums" ir turpināts vai vairākkārtējs.

Attiecīgās Kopienu tiesību normas

Tiesību akti par eksporta kompensācijām par pienu un piena produktiem

3. Attiecīgo darījumu laikā Regulas (EEK) Nr. 804/68 [3], kas regulēja piena un piena produktu tirgu, 17. pantā bija paredzēti

1 — Oriģinālvaloda — angļu.

2 — Var būt divu veidu eksporta kompensācijas: mainīgas (jeb "diferencētas") un noteiktas (jeb "nediferencētas"). Šī lieta attiecas uz mainīgām kompensācijām. Atšķirību nozīme īsumā ir apspriesta tālāk 35. punktā.

3 — To 1968. gada 27. jūnijā pieņēma Padome par piena un piena produktu tirgus kopīgo organizāciju (OV L 148, 13. lpp.). Kopš 2000. gada 1. janvāra Regulu Nr. 804/68 atcēla ar tāda paša nosaukuma Padomes 1999. gada 17. maija Regulu (EK) Nr. 1255/1999 (OV L 160, 48. lpp.).

vispārīgie noteikumi par dažādām eksporta kompensācijām par šiem produktiem.

— produkti ir eksportēti no Kopienas un

4. Regulā (EEK) Nr. 876/68 [4] bija ietverti īstenošanas noteikumi eksporta kompensāciju piešķiršanai par pienu un piena produktiem.

— tie ir Kopienas izcelsmes produkti [..].

5. Regulas Nr. 876/68 4. pants noteica kompensācijas, kas atšķirās atkarībā no produktu galamērķa, ja tas bija nepieciešams saskaņā ar tirgus nosacījumiem.

2. Ja piemēro 4. pantu, kompensācija izmaksājama saskaņā ar 1. punktā minētajiem noteikumiem ar nosacījumu, ka ir pierādīts, ka produkts ir sasniedzis galamērķi, par kuru ir noteikta kompensācija." [Neoficiāls tulkojums]

6. 6. pants noteica:

Eksporta kompensācija par "pecorino" sieru

"1. Kompensācija ir izmaksājama, ja pierādīts, ka:

7. Ir vispārzināms, ka lietas apstākļu rašanās laikā eksporta kompensācija par "pecorino" sieru bija noteikta saskaņā ar likmēm, kas sistemātiski bija augstākas par eksportu uz Savienotajām Valstīm nekā par eksportu uz Kanādu.

4 — To 1968. gada 28. jūnijā pieņēma Padome, un ar to nosaka vispārīgos noteikumus kompensāciju piešķiršanai par pienu un piena produktiem un kritērijus šādu kompensācijas apmēru noteikšanai (OV L 155, 1. lpp.). Šo Regulu kopš 1995. gada 1. janvāra atcēla ar Padomes 1994. gada 22. decembra Regulu (EK) Nr. 3290/94 par pielāgojumiem un pārejas pasākumiem, kas vajadzīgi lauksaimniecības nozarē, lai īstenotu daudzpusējo tirdzniecības sarunu Urugvajas kārtā noslēgtos nolīgumus (OV L 349, 105. lpp.).

Detalizēti noteikumi par eksporta kompensācijām

Noteikumi, kas piemērojami lietas apstākļu rašanās laikā

8. Lietas apstākļu rašanās laikā Regula (EEK) Nr. 3665/87 [5] noteica detalizētus noteikumus par vispārīgu eksporta kompensāciju sistēmas piemērošanu, ieskaitot kompensācijas par pienu un piena produktiem. Atsevišķos tās apsvērumos tika uzsvērts, kāda nozīme ir nodrošināt, ka produkti, kuru eksports tika atbalstīts ar šādām kompensācijām, patiešām sasniedz tirgu paziņotajā trešās valsts galamērķī [6].

9. 4. panta 1. punkts noteica:

"Neietekmējot 5. un 16. pantu, kompensācijas maksājums ir atkarīgs no tā, vai tiek iesniegts pierādījums, ka produkti, uz ko attiecas pieņemtā eksporta deklarācija, ir izvesti no Kopienas muitas teritorijas nemainītā stāvoklī 60 dienu laikā pēc tādas pieņemšanas."

10. 5. pants noteica:

"1. Papildus nosacījumam, ka produkts ir atstājis Kopienas muitas teritoriju, diferencētas vai nediferencētas kompensācijas samaksa ir atkarīga no tā, vai produkts, ja vien tas transportēšanas laikā nav gājis bojā nepārvaramas varas apstākļu rezultātā, divpadsmit mēnešu laikā pēc eksporta deklarācijas pieņemšanas ir importēts uz trešo valsti vai attiecīgajā gadījumā uz noteiktu trešo valsti:

a) ja pastāv nopietnas šaubas par produkta patieso galamērķi,

[..].

Tomēr šo periodu var pagarināt [..].

Pirmajā daļā minētajos gadījumos ir piemērojami 17. panta 3. punkta un 18. panta noteikumi.

5 — To 1987. gada 27. novembrī pieņēma Komisija, un ar to nosaka kopējus sīki izstrādātus noteikumus eksporta kompensāciju sistēmas piemērošanai lauksaimniecības produktiem (OV L 351, 1. lpp.). Laika gaitā Regulu Nr. 3665/87 atcēla ar Komisijas 1999. gada 15. aprīlī pieņemtu tāda paša nosaukuma Regulu (EK) Nr. 800/1999 (OV L 102, 11. lpp.), kas piemērojama no 1999. gada 1. jūlija.

6 — Skat. it īpaši 4., 13. un 24. apsvērumu.

Tāpat kompetenti dalībvalstu dienesti var pieprasīt iesniegt papildu pierādījumus, lai pierādītu, ka attiecīgais produktus nemainītā stāvoklī tik tiešām ir nokļuvis importētājvalsts tirgū.

13. 17. panta 1. punkts noteica:

2. [..]

"Produkts divpadsmit mēnešu laikā pēc eksporta deklarācijas pieņemšanas ir nemainītā stāvoklī jāimportē uz trešo valsti vai vienu no trešajām valstīm, kur ir paredzēta kompensācija. [..]"

Ja pastāv nopietnas šaubas attiecībā uz produkta patieso galamērķi, Komisija var lūgt dalībvalstīm piemērot 1. punkta noteikumus.

14. 17. panta 3. punkts noteica:

[..]"

"Produkts ir uzskatāms par importētu, ja veiktas visas muitas formalitātes, lai produktu nodotu patēriņam trešajā valstī." [Neoficiāls tulkojums]

11. Regulas Nr. 3665/87 16.–21. pants nosaka īpašus detalizētus noteikumus, kas piemērojami attiecībā uz dažādām eksporta kompensācijām.

15. 18. pantā sniegts izsmeļošs uzskaitījums visiem dokumentārajiem pierādījumiem, kas eksportētājiem ir jāiesniedz, lai pierādītu, ka attiecībā uz produktu ir veiktas visas ar tā nodošanu patēriņam saistītās muitas formalitātes[7]. Šajā uzskaitījumā minēta arī transportēšanas dokumenta kopija.

12. 16. pants noteica, ka šādu kompensāciju izmaksa ir atkarīga no 17. un 18. pantā noteiktajiem papildu nosacījumiem.

7 — Attiecīgajā laika posmā 18. pantā vairākkārt tika izdarīti grozījumi. Šajā tiesvedībā tiem nav būtiskas nozīmes.

16. 19. pants atļāva dalībvalstīm atbrīvot eksportētāju no pienākuma iesniegt 18. pantā prasītos pierādījumus, kas nav transportēšanas dokuments, atkarībā no kompensācijas vērtības griestiem, "ja konkrētais darījums piedāvā adekvātu nodrošinājumu, ka attiecīgie produkti sasniegs savu galamērķi" [8].

17. Ciktāl tas ir būtiski, 22. un 23. pants noteica:

"22. pants

1. Pēc eksportētāja iesnieguma dalībvalstīm jāizmaksā avansā visa kompensācija vai tā daļa, tiklīdz pieņemta eksporta deklarācija ar nosacījumu, ka ir nodots nodrošinājums, kura lielums ir vienāds ar avansā samaksāto summu, kas palielināta par 15 %.

Dalībvalstis var noteikt nosacījumus, saskaņā ar kuriem jābūt iespējai pieteikties uz kompensācijas daļas saņemšanu avansā.

2. Avansa lielums aprēķināms, ņemot vērā kompensācijas likmi, kas piemērojama deklarētajam galamērķim [..] [9].

23. pants

1. Ja avansā samaksātā summa ir lielāka nekā tā, kas faktiski maksājama par attiecīgo eksporta darījumu vai par līdzvērtīgu eksporta darījumu, eksportētājs atlīdzina starpību starp šīm divām summām, kas tiek palielināta par 15 %.

[..]" [Neoficiāls tulkojums]

Vēlāki grozījumi

18. Neilgi pēc tam, kad notika pēdējais eksporta darījums, kas bija par iemeslu šim prejudiciālā nolēmuma lūgumam, ar Regulu (EK) Nr. 2945/94 [10] tika izdarīti grozījumi Regulas Nr. 3665/87 11. pantā [11]. Regulas

8 — 1993. gada vidū tika izdarīti grozījumi 19. pantā. Tiem tāpat nav būtiskas nozīmes šajā lietā.

9 — Tāpat 1993. gada vidū tika izdarīti grozījumi 22. pantā, kas arī nav būtiski šajā lietā.

10 — To 1994. gada 2. decembrī pieņēma Komisija, grozot Regulu (EEK) Nr. 3665/87, ar kuru paredz kopīgus, sīki izstrādātus noteikumus, kas jāievēro, piemērojot eksporta kompensāciju sistēmu lauksaimniecības produktiem, attiecībā uz nepamatoti izmaksāto kompensāciju atgūšanu un sankcijām (OV L 310, 57. lpp.).

11 — Sākotnējā 11. panta redakcijā vienkārši bija norādīts: "Kompensāciju var ieturēt, ja tās lielums attiecībā uz jebkuru pieteikumu par vienu vai vairākām eksporta deklarācijām nepārsniedz ECU 25."

Nr. 2945/94 pirmajā apsvērumā tika noteikts, ka, ņemot vērā pieredzi, nepieciešams intensificēt pārkāpumu un it īpaši krāpšanas, kas kaitē Kopienas budžetam, apkarošanas līdzekļus un jāpieņem tiesību normas, lai atgūtu nepamatoti izmaksātās naudas summas. Piektajā apsvērumā tika norādīts, ka iepriekšējā pieredze un pārkāpumi un it īpaši šajā sakarā fiksētā krāpšana ir parādījusi, ka šīs tiesību normas bija nepieciešamas un piemērotas un ka tās būs pietiekami preventīvas. Tad Regula Nr. 2945/94 aizstāja Regulas Nr. 3665/87 11. pantu ar šādu redakciju:

"1. Ja atklājas, ka eksportētājs, kas pretendē uz eksporta kompensāciju, ir iesniedzis pieteikumu par lielāku kompensāciju nekā piemērojamā kompensācija, tad pamatotā kompensācija par attiecīgo eksportu ir tā, kas piemērojama faktiski eksportētajam produktam un no kuras ir atskaitītas šādas summas:

a) puse starpības starp to kompensāciju, par kuru tika iesniegts pieteikums, un to, kas piemērojama faktiskajam eksportam;

b) divkārša starpība starp to kompensāciju, par kuru tika iesniegts pieteikums, un to, kas piemērojama, ja eksportētājs ar nolūku iesniedza nepatiesu informāciju.

[..]

3. [..] nepamatotas kompensācijas izmaksas gadījumā labuma guvējs atlīdzina nepienācīgi saņemtās summas, kas ietver jebkuru soda maksājumu, kurš piemērojams, ievērojot 1. punkta pirmo daļu, un procentus, kas aprēķināti par laiku no maksājuma datuma līdz atlīdzināšanas datumam. Tomēr,

— ja kompensāciju veido vēl neizdots nodrošinājums, tad šāda nodrošinājuma aizturēšana saskaņā ar 23. panta 1. punktu vai 33. panta 1. punktu uzskatāma par attiecīgo summu atgūšanu;

— ja nodrošinājums ir izdots, tad labuma guvējam jāizmaksā nodrošinājuma lielums, kas būtu bijis zaudēts, un papildus tam procenti, kas aprēķināti no izdošanas dienas līdz dienai pirms izmaksas dienas.

[..]" [Neoficiāls tulkojums]

19. Grozījumi stājās spēkā 1995. gada 1. aprīlī.

23. 1. pants nosaka:

Finanšu pārkāpumi

"1. Eiropas Kopienu finansiālo interešu aizsardzībai ar šo tiek pieņemti vispārīgi noteikumi par vienveida pārbaudēm un administratīviem pasākumiem un sodiem, kas saistīti ar Kopienas tiesību pārkāpumiem.

20. Regula (EEK) Nr. 729/70 [12] vispārīgi regulēja kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu. 1. panta 2. punkts noteica, ka Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fondam (turpmāk tekstā — "Fonds") ir jāfinansē eksporta kompensācijas.

2. "Pārkāpums" nozīmē Kopienas tiesību normas pārkāpumu, ko rada kāda saimnieciskās darbības subjekta rīcība vai nolaidība, kas kaitē vai varētu kaitēt Kopienu budžetam vai to pārvaldītiem budžetiem: mazinot vai zaudējot ienākumus no Kopienu vārdā tieši izveidotajiem pašu resursiem vai veicot nepamatotus izdevumus."

21. Regulas Nr. 729/70 8. panta 1. punkts uzlika dalībvalstīm īpašus pienākumus pašām nodrošināt, lai darījumi, kurus finansēja Fonds, patiešām būtu notikuši un būtu pareizi izpildīti, lai novērstu un apkarotu pārkāpumus un lai atgūtu naudas summas, kas zaudētas pārkāpumu vai nevērības dēļ.

24. 3. pants nosaka:

22. Vēlāk Regula (EK, *Euratom*) Nr. 2988/95 [13] Kopienas līmenī noteica īpašu procedurālu kārtību, lai darbotos ar "pārkāpumiem".

"1. Lietas noilguma termiņš ir četri gadi no 1. panta 1. punktā minētā pārkāpuma izdarīšanas brīža. Nozaru noteikumos tomēr var paredzēt īsāku laiku, kas nevar būt mazāks par trim gadiem.

12 — To 1970. gada 21. aprīlī Padome pieņēma par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu (OV L 94, 13. lpp.). No 2000. gada 1. janvāra Regulu Nr. 729/70 aizstāja Padomes 1999. gada 17. maija tāda paša nosaukuma Regula (EK) Nr. 1258/1999 (OV L 160, 103. lpp.).

13 — To 1995. gada 18. decembrī pieņēma Padome par Eiropas Kopienas finansiālo interešu aizsardzību (OV L 312, 1. lpp.).

Ja pārkāpums ir turpināts vai vairākkārtējs, noilguma termiņš sākas dienā, kad pārkāpums beidzies. [..]

25. 4. pants nosaka:

"1. Pārkāpuma gadījumā nelikumīgi iegūtais labums atgūstams:

Noilguma termiņu pārtrauc kompetento iestāžu lēmumi, kas attiecas uz pārkāpumu izmeklēšanu vai iztiesāšanu un kuri konkrētajām personām darīti zināmi. Noilguma termiņš pēc katra pārtraukuma atsākas.

— uzliekot pienākumu [..] atmaksāt summas, kas [..] ir nelikumīgi saņemtas,

[..].

Tomēr noilgums iestājas ne vēlāk kā dienā, kad pagājis laiks, kas divreiz ilgāks par noilguma termiņu un kurā kompetentās iestādes nav uzlikušas sodus [..].

2. Piemērojot 1. punktā minētos pasākumus, atgūst tikai iegūtos labumus un, ja tā paredzēts, procentus, ko var noteikt pēc vienotas likmes.

[..]

3. Ja konstatēts, ka darbības nolūks ir iegūt labumu pretēji attiecīgajā gadījumā piemērojamo Kopienas tiesību aktu mērķiem, labuma saņemšanai vajadzīgos apstākļus radot mākslīgi, šo labumu atbilstoši gadījumam [..] atsauc.

3. Dalībvalstis patur iespēju piemērot termiņus, kas ir ilgāki par [1.] punktā paredzētajiem."

4. Šajā pantā paredzētie pasākumi nav uzskatāmi par sodiem."

Faktiskie apstākļi un valsts tiesvedība

26. *Vonk Dairy Products* (turpmāk tekstā — "*Vonk*") ir Nīderlandē dibināta sabiedrība. Laika posmā no 1988. līdz 1994. gadam *Vonk* uz Savienotajām Valstīm katru gadu eksportēja aptuveni 300 "pecorino" siera partijas.

27. *Algemene Inspectiedienst* (Lauksaimniecības, dabas un pārtikas kvalitātes ministrijas Vispārējais inspekciju dienests, turpmāk tekstā — "*AID*") veica *Vonk* darbību izmeklēšanu. Šajā izmeklēšanā tika konstatēts, ka laikā no 1988. līdz 1994. gadam *Vonk* bija uz Savienotajām Valstīm eksportējis 75 siera partijas [14], kas tālāk bija eksportētas uz Kanādu.

28. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir izvilkums no *AID* 1997. gada 5. marta oficiālā ziņojuma savai ministrijai. Tajā, *inter alia*, norādīts:

"*US Customs* (Amerikas Savienoto Valstu Muitas dienests) Ņujorkā, ASV, pēc *Algemene Inspectiedienst* lūguma veica izmeklēšanu par *Orlando Food Corporation* [..], Ņūdžersija, kas ir viens no Itālijas siera pircējiem no *Vonk Dairy Products BV* [..]. Pēc ASV Muitas dienesta veiktās izmeklēšanas Rūrmondas [*Roermond*] prokurors 1996. gada 5. jūlijā uzsāka izmeklēšanu par [..] *Vonk Dairy Products BV* [..].

[..]

Izmeklēšanā tika atklāts, ka laikā no 1988. līdz 1994. gadam *Vonk Dairy Products BV* eksportēja 75 Itālijas siera konteinerus uz *Orlando Food Corporation*, ASV, un ka tas pats siers tālāk tika pārsūtīts pircējiem Kanādā, saņēmējai vairākumā gadījumu esot *National Cheese & Food Company* [..], Ontario. 75 konteineros bija aptuveni 1,47 miljoni kilogramu šī siera. *Vonk Dairy Products BV* lūdza tai izmaksāt eksporta kompensāciju attiecībā uz šo apjomu ar Amerikas Savienotajām Valstīm kā galamērķi, un saņēma aptuveni 8,1 miljonus HFL [aptuveni EUR 3 675 000].

Izmeklēšanā attiecībā uz iepriekš minēto siera eksportu tika atklāts, ka pastāvēja sarakste starp *Vonk Dairy Products BV* un *National Cheese & Food Company*.

Izmeklēšanā tika atklāts, ka *Vonk Dairy Products BV* loma neaprobežojās ar Itālijas siera eksportu uz Amerikas Savienotajām

14 — Lai arī lūgums sniegt prejudiciālo nolēmumu vispārīgi attiecas uz 75 partijām, kas ir laika posmā no 1988. līdz 1994. gadam reeksportētais daudzums, vienā gadījumā (5. lpp.) tā piemin, ka Savienoto Valstu Muitas dienesta izmeklēšana atklāja, ka šajā laika posmā tika reeksportētas aptuveni 70 partijas.

Valstīm, bet ka tai arī bija zināms, ka siers tika pārsūtīts uz Kanādu, un ka tā arī bija iesaistīta Itālijas siera tirdzniecībā Kanādā."

29. 1997. gada jūlijā *Vonk* telpās notika kratīšana.

30. 1997. gada septembrī *Productschap Zuivel* (Piena produktu valde) paziņoja *Vonk*, ka tā ir saņēmusi oficiālu ziņojumu no *AID*, un kopiju pievienoja šim ziņojumam.

31. Pamatojoties uz izmeklēšanu, *AID* 2000. gada augustā sagatavoja (otro) ziņojumu. Šajā ziņojumā tika konstatēts, ka attiecīgais siers Savienotajās Valstīs tika laists brīvā apgrozībā un ASV valsts iestādēm tika samaksāti ievedmuitas nodokļi. Tomēr vēlāk, neilgi pēc ievešanas, siera partijas tika reeksportētas uz Kanādu — vairumā gadījumu — dažu dienu laikā, bet atsevišķos gadījumos dažu nedēļu laikā [15].

32. 2001. gada aprīlī *Productschap* atsauca *Vonk* piešķirto kompensāciju un pieprasīja atmaksāt starpību starp Savienotajām Valstīm un Kanādai piemērojamo kompensāciju (aptuveni 2,4 miljoni HFL — nedaudz mazāk par 1,1 miljonu EUR), un papildus 15 %. Tādēļ *Productschap* no *Vonk* attiecībā uz šiem darījumiem atprasīja kopumā HFL 2 795 841,72 (aptuveni 1,3 miljonus EUR).

33. 2001. gada maijā *Vonk* apstrīdēja šo lēmumu. Ar vēlāku lēmumu 2002. gada 24. janvārī *Productschap* atzina *Vonk* sūdzību par nepamatotu.

34. *Vonk* iesniedza apelāciju *College van beroep voor het bedrijfsleven*, kura saskaņā ar EKL 234. pantu uzdeva Tiesai šādus jautājumus prejudiciāla nolēmuma taisīšanai:

"1) Vai Regulas (EEK) Nr. 3665/87 16.–18. pants, tādi, kādi tie bija piemērojami lietas apstākļu rašanās laikā, ir jāinterpretē tā, ka, ja pēc importa dokumentu pieņemšanas ir galīgi izmaksātas diferencētas kompensācijas, sakarā ar vēlāk atklātu produktu reeksportu šo kompensāciju izmaksu par nepamatotu var uzskatīt tikai tad, ja ir konstatēta eksportētāja ļaunprātīga rīcība?

15 — Patiešām, šķiet, ka sākotnēji *Vonk* prasīja un saņēma kompensāciju par importa nodevu, kas samaksāta attiecībā uz reeksportu. Pēc 1989. gada 1. janvāra šī prakse netika turpināta.

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noraidoša, kādi kritēriji ir jāpiemēro, lai noteiktu, kādos apstākļos produktu reeksports padara izmaksātas diferencētas kompensācijas par nepamatotām?

3) Kādi kritēriji ļauj noteikt, vai ir noticis turpināts vai vairākkārtējs pārkāpums Regulas (EK, *Euratom*) Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta otrās daļas izpratnē? Precīzāk, [..] vai pārkāpums ir turpināts vai vairākkārtējs, ja tas attiecas uz visai nelielu kopējo darījumu, [kas ir veikti] noteiktā laikposmā, daļu un darījumi, kuros ir atklāts pārkāpums, vienmēr ir attiekušies uz dažādām [produktu] partijām?"

Prejudiciālie jautājumi

Ievada apsvērumi

35. Ekonomiskā nozīmē pastāv būtiskas atšķirības starp diferencētām un noteiktām eksporta kompensācijām. Efektīvas kontroles trūkuma gadījumā, ja transportēšanas un citas darījuma izmaksas ir pietiekami zemas un starpība starp abām diferencēto kompensāciju likmēm divās dažādās trešās valstīs ir pietiekami augsta, saimnieciskās darbības subjekts var gūt peļņu, deklarējot preces eksportam uz valsti A (augstas likmes diferencētas kompensācijas), eksportējot tās uz šo galamērķi un tad reeksportējot tās uz valsti B (zemākas likmes diferencētas kompensācijas). Tirgus dalībnieks par preču pārdošanu gūst papildu peļņu, kas pārsniedz un ir lielāka par parasto tirdzniecības peļņu. Un pretēji, Kopiena ir izmaksājusi vairāk, lai atbalstītu preču nogādi valstī B, nekā Kopienas likumdevējs to uzskatījis par vajadzīgu, kas atspoguļots (zemākā) kompensācijas likmē, kas noteikta valstij B. Nediferencētu kompensāciju gadījumā nerodas līdzvērtīga ekonomiska motivācija neatbilstoši izmantot (un patiesībā — ļaunprātīgi pārkāpt) Kopienas eksporta kompensāciju sistēmu.

36. Tiesas judikatūra atspoguļo šo ekonomisko realitāti. Tā lietā *Eichsfelder Schlachtbetrieb* [16] Tiesa noteica, ka "diferencētu eksporta kompensāciju sistēmas mērķis ir atvērt vai saglabāt atvērtus attiecīgo trešo valstu tirgus Kopienas eksportam; kompensācijas diferenciācijas mērķis ir ievērot attiecīgo importa tirgu, kuros Kopienai var būt

16 — 2005. gada 21. jūlija spriedums lietā C-515/03 (Krājums, I-7355. lpp.).

jebkāda nozīme, īpatnības"[17]. Pamatojoties uz to, Tiesa arī noteica, ka "kompensāciju diferenciācijas sistēmas mērķis netiktu ievērots, ja pietiktu ar augstākas kompensācijas samaksu, kad prece ir tikai izkrauta [..]"[18].

37. Gan Regulas Nr. 3665/87 pamatojuma izklāsts, gan tās materiālo tiesību normas līdzīgi parāda, ka Kopienas likumdevējs labi zināja par ekonomiskajām iespējām ļaunprātīgi izmantot eksporta kompensāciju sistēmu. Līdz brīdim, kad kompensācija ir pilnībā izmaksāta, šīs regulas materiālo tiesību normas cenšas nodrošināt, lai preces patiešām tiktu pārdotas deklarētajā galamērķa trešā valstī. Tāpēc Regulas Nr. 3665/87 5. panta 1. punkta pēdējā teikumā uzsvērts, ka "tāpat kompetenti dalībvalstu dienesti var pieprasīt iesniegt papildu pierādījumus, lai pierādītu, ka attiecīgais produkts nemainītā stāvoklī *tik tiešām ir nokļuvis* importētājvalsts *tirgū*" (mans izcēlums). 22. pants (izmaksājamā avansa aprēķins) ir izteikts vārdos "kompensācijas likme, kas piemērojama deklarētajam galamērķim". 23. pants par nosacījumu, lai atgūtu avansā samaksāto naudas summu eksporta kompensācijas ceļā paredz, ka "avansā samaksātā summa ir lielāka nekā tā, kas *faktiski maksājama par attiecīgo eksporta darījumu*" (mans izcēlums).

38. Tādējādi diferencētas kompensācijas maksājums ir atkarīgs no pierādījuma, ka produkts ir laists brīvā apgrozījumā deklarētajā galamērķa trešā valstī[19]. Ja primārie dokumenti, kas uzskatīti Regulas Nr. 3665/87 18. panta 1. punktā, nav pieejami *vai nav uzskatāmi par pietiekamiem*, 18. panta 2. punkts nosaka izsmeļošu citu dokumentu sarakstu, kas pierāda atmuitošanu, lai produktus varētu nodot patēriņam. Būtiski, ka šīs abas iespējas[20] īpaši ietver apliecinājumu, ka saskaņā ar izsniedzošās instances rīcībā esošajām ziņām attiecīgais produkts nav vēlāk nodots reeksportam.

39. Turklāt brīdī, kad eksportētājs bija saņēmis izmaksājamās kompensācijas avansu (pret nodrošinājumu), pat pierādījums, ka ir izpildītas muitas formalitātes, sniedz atspēkojamas liecības, ka patiešām ir sasniegti diferencētas eksporta kompensācijas mērķi.

17 — 26. punkts, kurā minēts 1976. gada 2. jūnija spriedums lietā 125/75 *Milch- Fett- und Eier-Kontor* (*Recueil*, 771. lpp., 5. punkts); 1984. gada 11. jūlija spriedums lietā 89/83 *Dimix* (*Recueil*, 2815. lpp., 8. punkts) un 1994. gada 9. augusta spriedums lietā C-347/93 *Boterlux* (*Recueil*, I-3933. lpp., 18. punkts).

18 — Spriedums lietā *Eichsfelder Schlachtbetrieb*, 27. punkts, un spriedums lietā *Boterlux*, 19. punkts.

19 — Spriedums lietā *Borterlux*, 30. punkts. Patiešām, ja ir aizdomas vai pierādījumi, ka notikuši pārkāpumi, arī dalībvalstis drīkst prasīt šādus pierādījumus pirms noteiktās kompensācijas piešķiršanas (*ibidem*). Regulas Nr. 3665/87 17. panta 3. punkts pilnveidoja šo kritēriju tā, ka produkts ir uzskatāms "par importētu, ja veiktas visas muitas formalitātes, lai nodotu produktu patēriņam attiecīgajā trešā valstī" (mans izcēlums).

20 — 18. panta 2. punkta b) un c) apakšpunkts.

Piemēram, lietā *Möllman* Tiesa izskaidroja, ka var neņemt vērā pierādījumus, kurus parasti prasa, izdodot sertifikātu par atmuitošanu, ja par patieso nokļūšanu galamērķa valsts tirgū ir pamatotas šaubas [21].

40. Kas ir citādi, ja kompensācija ir izmaksāta pilnībā? Tajā brīdī ievedmuitas formalitātes, lai nokļūtu galamērķa valstī, ir (pēc definīcijas) izpildītas. Bieži (bet ne vienmēr) pārdevējs ir nodevis pircēja ziņā kontroli pār precēm. Tāpēc principā tiesiskās drošības interesēs ir uzskatīt kompensācijas piešķiršanu par patiešām galīgu.

41. Pamatojoties uz minēto, es analizēšu pirmos divus uzdotos jautājumus. Tā kā otrais jautājums daļēji sakrīt ar pirmo jautājumu, tad man šķiet būtiski tos pārformulēt un aplūkot abus kopā.

42. Trešais jautājums izvirza atsevišķu tēmu par to, kādi kritēriji ļauj noteikt, ka pārkāpums ir turpināts vai vairākkārtējs Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta otrās daļas izpratnē; es to aplūkošu kā pēdējo.

21 — 1993. gada 31. marta spriedums lietā C-27/92 (*Recueil*, I-1701. lpp., 13.–17. punkts). Lai arī šī lieta tāpat kā 17. zemsvītras piezīmē minētā lieta *Dimex* attiecas uz Regulu (EEK) Nr. 192/75 (kas bija spēkā pirms Regulas Nr. 3665/87), nav iemesla uzskatīt, ka šajā nolēmumā radītie principi līdzvērtīgi neattiektos uz Regulu Nr. 3665/87.

Pirmais un otrais jautājums

43. Ar šiem abiem jautājumiem valsts tiesa būtībā vēlas precizēt, ar kādiem kritērijiem noteic, ka galīgi izmaksātas diferencētas kompensācijas ir nepamatotas, un it sevišķi, vai papildus eksportētāja rīcībai, kas kvalificējama kā ļaunprātīga, pastāv citi apstākļi, kad varētu secināt, ka galīgi izmaksātās kompensācijas ir nepamatotas. Šķiet, ka būtu noderīgi aplūkot šos jautājumus, vispirms izvērtējot, kādi nosacījumi jāievēro, lai izmaksātu diferencētu kompensāciju, un tad pārbaudot, kādos apstākļos eksportētājs tomēr nevar gūt labumu no galīgi izmaksātās kompensācijas, ko viņš saņēmis.

Kompensācijas izmaksu nosacījumi un "ļaunprātīgas rīcības" doktrīna

44. *Vonk* apgalvo, ka saskaņā ar tiesiskās drošības principu eksporta kompensācijas

var atgūt, tikai pamatojoties uz lietas apstākļu rašanās laikā spēkā esošajām tiesību normām. Šajā gadījumā neesot tiesiska pamata atprasīt saņemtos galīgi izmaksātos maksājumus. Atļaujot *Productschap* atprasīt maksājumu, tiktu pārkāpts tiesiskās paļāvības, pienācīgas rūpības, vienlīdzīgas attieksmes un samērīguma princips.

45. Būtībā *Vonk* argumenti ir šādi. Tā atmuitoja sieru un pārdeva to klientam, kurš atrodas Savienotajās Valstīs. Tādējādi siers bija "nokļuvis Savienoto Valstu tirgū patēriņam". *Vonk* rīkojās tā, kā Kopiena bija solījusi rīkoties. Kāpēc tā būtu atbildīga, ka siers pēc tam ir pārdots citam pārdevējam Kanādā? Nav būtiski, kas tiek tālāk darīts ar sieru pēc tam, kad *Vonk* pārdod to savam klientam Savienotajās Valstīs [22].

46. Nīderlande uzskata, ka, lai eksportētājam būtu tiesības paturēt eksporta kompensāciju, produktiem kaut kādā ziņā jābūt izmantotiem galamērķa valstī, tos patērējot, būtiski pārveidojot vai pārstrādājot. Šāda izmantošana ir pierādījums tam, ka produkti patiešām ir nodoti *patēriņam*. Ja pastāv nopietnas šaubas par preču nokļūšanu tirgū un faktisko tirdzniecību, eksportētājam jāiesniedz pierādījumi, lai parādītu, ka preces patiešām galamērķa valstī ir nokļuvušas tirgū [23].

47. Komisija uzskata, ka, lai kompensāciju atzītu par nepamatoti izmaksātu un tādēļ atmaksājamu, jāuzrāda pierādījumi par eksportētāja ļaunprātīgu rīcību; šis jautājums jāizlemj valsts tiesai. Komisija pievērš uzmanību vairākiem elementiem, kas saskaņā ar Komisijas viedokli varētu būt pamatā valsts secinājumiem, ka šāda situācija patiešām bija izskatāmajā lietā.

48. Manuprāt, no Regulas Nr. 876/68 4. un 6. panta izriet, ka tiesības uz diferencētu kompensāciju ir noteiktas, ja iesniegti pierādījumi, ka preces: i) ir eksportētas no Kopienas, ii) to izcelsme ir Kopiena un iii) tās ir sasniegušas galamērķi, par kuru bija noteiktas diferencētās kompensācijas. Tomēr tas tikai prasa atbildi uz jautājumu, ko saprot ar "galamērķa sasniegšanu".

22 — Mutvārdu procesā *Vonk* norādīja, ka, tā kā Kopiena atzina atšķirības eksporta kompensācijās atkarībā no galamērķa valsts, tā nevarēja pienācīgi pamatot lūgumu saņemt atmaksu no eksportētāja, kas ir ievērojis visas Kopienas tiesību prasības, kas saistītas ar diferencētu kompensāciju piešķiršanu. Turklāt Kopienas valsts iestādes vairākus gadus zināja par šādu reeksportu no Savienotajām Valstīm uz Kanādu un varēja ieviest papildu pārbaudes agrāk, lai atrisinātu šo situāciju.

23 — Grieķija ir iesniegusi līdzīgus apsvērumus.

49. Atbilde uz šo jautājumu ir sniegta Regulas Nr. 3665/87 16.–18. pantā, kas ievieš papildu nosacījumu, ka iv) ka precēm jābūt importētām galamērķa valstī divpadsmit mēnešu laikā pēc eksporta deklarācijas saņemšanas [24]. Produktus uzskata par "importētiem", kad "veiktas visas muitas formalitātes, lai produktu nodotu patēriņam trešā valstī" [25].

50. Šie četri nosacījumi, lai konstatētu, vai pienākas diferencētas eksporta kompensācijas maksājums, ir acīmredzami kumulatīvi.

51. Vai, nosakot, ka eksportētājam jāpatur kompensācija, kad tā kļuvusi galīga, pietiek ar to, ka eksportētājs parāda, ka viņš iesniedzis vajadzīgos dokumentu pierādījumus, lai uzrādītu, ka šie nosacījumi ir ievēroti?

52. Man šķiet, ka gan no ekonomiskā, gan no juridiskā aspekta var un vajag nošķirt divas diezgan atšķirīgas situācijas. A situācijā pārdevējs ir pārdevis attiecīgās preces trešajai personai, ar kuru viņam ir neatkarīgas komerciālas attiecības brīdī, kad preces ir atmuitotas, lai nodotu tās patēriņam attiecīgajā trešā valstī. Tas tālāk nepiedalās pārstrādē, tālākpārdošanā vai šo preču izvietošanā. Tāpēc no viņa pamatoti nevar prasīt atbildību par preču tālāko ceļu; viņam jāatļauj saņemt labumu no galīgās kompensācijas (vai tā būtu diferencēta vai nemainīga).

53. B situācijā pārdevējs joprojām ir iesaistīts notiekošajā ar precēm pēc tam, kad tās atmuitotas, lai nodotu patēriņam. Tas piedalās ikvienā labuma saņemšanā, ko var iegūt, izmantojot sistēmu (piemēram, reeksportējot atpakaļ uz Kopienu vai arī reeksportējot nemainītas preces uz citu trešo valsti, kuras tirgum preces patiesībā bija domātas). Šādos apstākļos liktos dīvaini, ka viņam vajadzētu paturēt galīgo kompensāciju, kas pa to laiku viņam ir piešķirta.

54. Būtu iespējams atrisināt B situāciju (pārdevēja turpināta līdzdalība), atļaujot dalībvalstij pārbaudīt tālāko notikumu ķēdi un piemērot atšķirīgu (izstrādātāku) materiālo definīciju tam, ko patiesībā saprot ar atmuitošanu, "lai produktu nodotu patēriņam attiecīgajā trešā valstī". Tādējādi, piemēram, dalībvalsts varētu ņemt vērā laika robežas, darījuma veidu, un jebkādas patiesas ekono-

24 — 17. panta 1. punkts.

25 — 17. panta 3. punkts.

miskas preču izmantošanas esamību vai neesamību galamērķa valstī, nosakot, vai preces patiešām tika "atmuitotas, lai nodotu patēriņam" attiecīgajā trešā valstī.

55. Man tas nešķiet labs risinājums. Es domāju, ka es apvienotu A situāciju (normāla pārdošanas situācija, kuru nevajag risināt) ar B situāciju (kuru vajag risināt). Tas uzliek nevajadzīgi smagu nastu saprātīgiem pārdevējiem, kuri nevēlas riskēt, lai vēlāk konstatētu, ka viņu galīgās kompensācijas vēlāk tiek atsauktas, un kārtot papildu iegrāmatojumus, un veikt papildu izmeklējumus. Tas padara pārdevēja tiesības uz kompensāciju potenciāli atkarīgas no notikumiem vai komerciālas rīcības, kuru viņš nekontrolē [26]. Šādu risinājumu ir sarežģīti saskaņot ar tiesiskās drošības principu, kas parasti izslēdz tādu kompensāciju atgūšanu, kuras kļuvušas galīgas.

56. Man šķiet, ka tāpēc Tiesa rīkojās pareizi, *negrozot* četrus kumulatīvos nosacījumus, no kuru iestāšanās atkarīga kompensācijas izmaksa, bet tā vietā risināja šo problēmu, izstrādājot plašu un pragmatisku koncepciju par ļaunprātīgu rīcību (kuru es aplūkošu tālāk). Šajā lietā tai nevajadzētu mainīt savu pieeju.

57. Lietā *Emsland-Stärke* [27] Tiesa apstiprināja vispārīgo principu, ka kompensācijas izmaksa (pretēji avansam) ir galīga. Šī lieta attiecās uz noteiktām eksporta kompensācijām par produktu uz kartupeļu cietes bāzes, eksportu uz Šveici. Preces tika atmuitotas un kompensācija tika pienācīgi izmaksāta. Pēc tam atklājās, ka atsevišķas [produktu] partijas vēlāk tika (nemainītā veidā) atvestas atpakaļ uz Vāciju un ka citas [produktu] partijas (arī nemainītā veidā) tika pārvestas uz Itāliju. Regulas (EEK) Nr. 2730/79 [28] 9. panta 1. punkts, 10. panta 1. punkts un 20. panta 2.–6. punkts (kas bija piemērojami šajā lietā) noteica četrus kumulatīvus nosacījumus, kas jāievēro, lai izmaksātu kompensāciju, kas *mutatis mutandis* bija līdzīga tiem, kas ietverti attiecīgi Regulas Nr. 3665/87 4. panta 1. punktā, 5. panta 1. punktā, 17. panta 3. punktā un 18. pantā attiecībā uz piena produktiem.

26 — Salīdz. ar spriedumu lietā *Eichsfelder Schlachtbetrieb* (minēta iepriekš 16. zemsvītras piezīmē), 36. punkts, kurā Tiesa noraidīja argumentu, ka importa nodevas, ko pārdevējs samaksājis galamērķa trešā valstī, atmaksa citam saimnieciskās darbības subjektam varētu ar atpakaļejošu spēku atcelt likumīgo pamatu eksporta kompensācijai.

27 — 2000. gada 14. decembra spriedums lietā C-110/99 (*Recueil*, I-11569. lpp.).

28 — To 1979. gada 29. novembrī pieņēma Komisija, nosakot kopīgus, sīki izstrādātus noteikumus, kas jāievēro, piemērojot eksporta kompensāciju sistēmu lauksaimniecības produktiem (OV L 317, 1. lpp.).

58. Tiesa nolēma, ka bija ievēroti četri kumulatīvie nosacījumi kompensāciju piešķiršanai [29]. Preces atbilda 9. panta 1. punktā esošajam nosacījumam, ka tām jāatstāj Kopienas ģeogrāfiskā teritorija. Pārējie nosacījumi, kurus dalībvalstis bija tiesīgas ieviest saskaņā ar 10. panta 1. punktu [30], "varēja tikt uzlikti vienīgi *pirms* kompensācijas piešķiršanas" (mans izcēlums) [31].

59. Lietā *Emsland-Stärke* Tiesa turpināja pārbaudīt, vai tomēr izņēmuma kārtā dažreiz varētu būt pienākums atmaksāt galīgas kompensācijas. Tā viennozīmīgi noteica, ka "Kopienas noteikumi nekādā gadījumā nedrīkst tikt paplašināti, pieļaujot ļaunprātīgu izmantošanu [32], ko veic pārdevēji" [33]. Tiesa turpināja:

"Lai konstatētu ļaunprātību, pirmkārt, jāapvienojas objektīviem apstākļiem, kuros, neraugoties uz Kopienas tiesību aktos noteiktās kārtības formālu ievērošanu, nav sasniegts šo tiesību aktu mērķis.

Otrkārt, nepieciešams subjektīvais elements, kas izpaužas nolūkā iegūt labumu no Kopienas tiesību aktiem, mākslīgi radot nosacījumus, kas paredzēti tā iegūšanai. Šo subjektīvā elementa esamību var noteikt, *inter alia*, atrodot liecības par slepenu vienošanos starp Kopienas eksportētāju, kas saņem kompensāciju, un preču importētāju trešā valstī.

Valsts tiesai jānosaka šo divu elementu esamība, par kuriem pierādījumus var sniegt saskaņā ar valsts tiesību noteikumiem, ar nosacījumu, ka tāpēc netiek vājināta Kopienas tiesību efektivitāte." [34]

60. Vēlāk lietā *Eichsfelder Schlachtbetrieb* [35] Tiesa piemēroja *Emsland-Stärke* lietā sniegto ļaunprātīgas rīcības definīciju [36] diferencētu kompensāciju kontekstā. Tā secināja, ka var

29 — Skat. 46. punktu.

30 — Saistībā ar pierādījumiem, ka preces patiešām nodotas patēriņam galamērķa trešā valstī — saīdz. ar Regulas Nr. 3665/87 5. panta 1. punkta pēdējo apakšpunktu, kura redakcija ir ļoti līdzīga.

31 — 48. punkts, atkārtots, citējot lietas *Boterlux* 30. punktu, 49. punktā.

32 — Sprieduma lietā *Emsland-Stärke* tekstā angļu valodā lietots termins "abuse" (ļaunprātīga rīcība), bet franču valodā lietots termins "pratique abusive" (ļaunprātīga prakse).

33 — 51. punkts, minot 1977. gada 11. oktobra spriedumu lietā 125/76 *Cremer/BALM* (*Recueil*, 1593. lpp., 21. punkts) (kurā angļu valodas tekstā ir "abusive practices" [ļaunprātīga rīcība]).

34 — Spriedums lietā *Emsland-Stärke*, 52.–54. punkts. Attiecībā uz noteikumiem par pierādījumiem, tālāk skat. 54. punktā minētās lietas.

35 — Minēts iepriekš 16. zemsvītras piezīmē; skat. sprieduma 39. punktu.

36 — Lietā *Eichsfelder Schlachtbetrieb* angļu valodas redakcija atgriežas pie "abusive practices" (ļaunprātīgas rīcības).

būt nepieciešams atmaksāt (diferencētu) kompensāciju, neraugoties uz to, ka izpildīti nosacījumi kompensācijas saņemšanai, ja valsts tiesa uzskata, ka saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir iegūti pierādījumi par ļaunprātīgu eksportētāja rīcību [37].

61. No šīs judikatūras ir skaidrs, ka, novērtējot, vai notikusi šāda ļaunprātīga rīcība, jāskatās arī uz apkārtējiem apstākļiem un pierādījumiem kopumā. Vienīgi pamatojoties uz tik visaptverošu analīzi, valsts tiesas var noteikt, vai notikusi ļaunprātīga rīcība un dalībvalstis izpilda savus pienākumus, kas izriet no Regulas Nr. 729/70 8. panta 1. punkta un EKL 10. panta [38].

62. Grūtības, kas šķietami lika valsts tiesai uzdot pirmo un otro jautājumu, pēc būtības ir šādas. Savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu [39] iesniedzējtiesa norāda: "*College* uzskata, ka kārtība, kuru apstrīdētais lēmums, kas prasa atmaksāt kompensāciju, atstāja negrozītu, nebalstās uz apelācijas sūdzības iesniedzēja uzrādīto dokumentu nepilnībām, ne arī uz apelācijas sūdzības iesniedzēja ļaunprātīgu rīcību, bet tikai uz to, ka attiecīgās siera partijas tika reeksportētas uz Kanādu gandrīz nekavējoties pēc tam, kad tās tika eksportētas uz ASV."

63. *Productschap* 2002. gada 24. janvāra lēmums [40] (kas atrodams valsts tiesas iesniegtajos materiālos Tiesas kancelejā) ir vismaz zināmā mērā neskaidrs. Piemēram, tajā rakstīts, ka "Vonk had immers zelf twijfels over de werkelijke bestemming van de door haar uitgevoerde kaas" [41]. No otras puses, atrodams apgalvojums "Het bestreden besluit is bovendien niet gebaseerd op enig gebrek betreffende deze documenten zelf, maar op de feitelijke weg die de onderhavige zendingen hebben afgelegd" [42].

64. Kā Komisija pareizi atzīmē, valsts tiesai jānovērtē, vai notikusi ļaunprātīga rīcība. Vērtējums izdarāms saskaņā ar valsts tiesību aktiem par pierādīšanas kārtību, ar nosacījumu, ka netiek vājināta Kopienas tiesību

37 — Spriedums lietā *Eichsfelder Schlachtbetrieb*, 41. un 42. punkts.

38 — 1994. gada 2. jūnija spriedums lietā C-2/93 *Exportslachterijen van Oordegem* (*Recueil*, I-2283. lpp., 17. punkts).

39 — 3.6. punktā.

40 — Skat. iepriekš 33. punktu.

41 — "Patiešām, pati *Vonk* šaubījās par tās eksportētā siera patieso galamērķi" (lēmuma 7. lpp.).

42 — "Turklāt apstrīdētais lēmums nebalstās ne uz kādām nepilnībām, kas būtu saistītas ar pašiem dokumentiem, bet uz attiecīgo preču partiju faktisko ceļu" (lēmuma 8. lpp.).

efektivitāte [43]. No Tiesas sniegtās ļaunprātīgas rīcības definīcijas ir skaidrs, ka, lai novērtētu, vai konkrētā rīcība, pareizi izprasta, kvalificējama kā ļaunprātīga rīcība, nepieciešams aplūkot apkārtējos apstākļus un pierādījumus kopumā. Attiecīgās dalībvalsts tiesību sistēmas ziņā ir tas, vai un kādā apmērā šo vērtējumu īsteno kompetenta institūcija kompensācijas maksājumu pārbaudei (*Productschap*) vai valsts tiesa, kura pārbauda kompetentās institūcijas lēmuma tiesiskumu, vai abas pēc kārtas.

Dalībvalsts pienākums atgūt nepamatoti izmaksātās summas

65. Nīderlande tālāk norāda, ka, pārkāpjot Kopienu tiesības, izmaksātās diferencētās kompensācijas var atprasīt arī tad, ja eksportētājs nav rīkojies ļaunprātīgi. Tā balsta savu argumentu uz EKL 10. pantu un Regulas Nr. 729/70 8. panta 1. punktu. Saskaņā ar Nīderlandes viedokli dalībvalstīm ir pienākums atgūt nepamatoti izmaksātās summas arī tad, ja eksportētājs nav pieļāvis nekādas kļūdas. Valsts tiesību ziņā ir jautājums par atgūšanas metodi. Šī lieta vienkārši attiecas uz kompensācijas maksājuma nosacījumu neievērošanu.

66. Šāds apgalvojums ir pretrunā principam, kas skaidri formulēts lietā *Emsland-Stärke* [44], ka, ja ievēroti četri kumulatīvie nosacījumi, saņemams kompensācijas maksājums. Šajā kontekstā nepieciešams īsumā aplūkot divus Nīderlandes pieminētos lēmumus *Deutsche Milchkontor* [45] un *Steff-Houlberg* [46], kā arī Tiesas agrāko spriedumu lietā *BayWa* [47]. Šīs lietas iespaidojušas priekšlikumus par to, ka i) "dalībvalstīm jāveic nepieciešamie pasākumi, lai novērstu un atrisinātu pārkāpumus, kas ietekmē [Fonda] darbību, un lai atgūtu pārkāpumu vai nevērības rezultātā zaudētās naudas summas" [48] un ii) "valsts iestādes, kuras atbildīgas par Kopienas mehānisma darbību lauksaimniecības lietās [..] nedrīkst [..] pieļaut rīcības brīvību attiecībā uz nepamatoti vai neprecīzi piešķirto Kopienas fondu atgūšanas pieprasījuma lietderīgumu" [49]. Tomēr visas trīs lietas attiecās uz situācijām, kurās atbilstošie Kopienas tiesību

43 — Spriedums lietā *Eichsfelder Schlachtbetrieb*, 40. punkts.

44 — Skat. iepriekš 57. un 58. punktu.

45 — 1983. gada 21. septembra spriedums apvienotajās lietās no 205/82 līdz 215/82 (*Recueil*, 2633. lpp.).

46 — 1998. gada 12. maija spriedums lietā C-366/95 (*Recueil*, I-2661. lpp.).

47 — 1982. gada 6. maija sprieduma apvienotajās lietās 146/81, 192/81 un 193/81 (*Recueil*, 1503. lpp.).

48 — Spriedums lietā *Deutsche Milchkontor*, 18. punkts; spriedums lietā *Steff-Houlberg*, 14. punkts; skat. arī spriedumu lietā *BayWa*, 30. punkts.

49 — Spriedums lietā *BayWa*, 30. punkts; spriedums lietā *Deutsche Milchkontor*, 22. punkts, un spriedums lietā *Steff-Houlberg*, 14. punkts.

akti *nebija* ievēroti tā, ka patiešām bija "pārkāpumi" un "nepamatoti maksājumi". Turpretim šajā lietā formālie noteikumi *ir* ievēroti, bet produkti vēlāk ir reeksportēti uz citu trešo valsti (Kanādu) no tās valsts, par kuru bija piešķirta diferencētā kompensācija (Savienotās Valstis).

Regulas Nr. 2988/95 (iespējamā) ietekme

67. Grieķija līdzīgi norāda, ka diferencētas kompensācijas var atprasīt arī tad, ja eksportētājs nav rīkojies prettiesiski. Saskaņā ar Regulas Nr. 2988/95 1. panta 2. punktu un 4. panta 1. punktu nepamatoti izmaksātās summas var atgūt, ja saimnieciskās darbības subjekta rīcībā ir saskatāms pārkāpums. Nav vajadzības apspriest, vai ir saistība starp pārkāpumu un tirgus dalībnieka subjektīvo rīcību.

68. Manuprāt, nav piemēroti noskaidrot, vai *materiālie* nosacījumi, kas tajā laikā bija piemērojami attiecībā uz diferencētajām kompensācijām (ietvertas Regulā Nr. 3665/87), bija vai nebija ievēroti, atsaucoties uz vēlāko *procesuālo* regulējumu (Regula Nr. 2998/95). Jebkurā gadījumā Regulas Nr. 2988/95 1. panta 2. punktā (un sekojošā pienākuma, kas nostiprināts šīs Regulas 4. panta 1. punktā) esošās definīcijas piemērojamību var vienīgi noskaidrot, atsaucoties uz lietas apstākļu rašanās laikā spēkā esošajām materiālo tiesību normām.

69. Laikā, kad notika šis eksports, Regulas Nr. 3665/87 11. pants vēl *nebija* grozīts ar Regulu Nr. 2945/94, ietverot iespēju atgūt summas, kas kompensāciju veidā pārmaksātas nepareizas informācijas dēļ. Tādēļ lietas apstākļu rašanās laikā vienīgi tāda tirgus dalībnieka rīcība, kas izpaustos kā objektīvo un subjektīvo pazīmju apvienojums, kas kopā rada Tiesas definēto ļaunprātīgo rīcību, būtu pamats pārkāpumiem Regulas Nr. 2988/95 1. panta 2. punkta izpratnē un attiecīgam pienākumam atmaksāt galīgo kompensāciju.

Pamatprincipu iespējamais pārkāpums

70. *Vonk* izvirzītos argumentus par to, ka diferencēto kompensāciju atprasīšana pēc tam, kad maksājums kļuvis galīgs, pārkāpj tiesiskās drošības, tiesiskās paļāvības, pienācīgas rūpības, vienlīdzīgas attieksmes un samērīguma principu, var viegli atspēkot. Tāpat kā Tiesa izskaidroja lietā *Emsland-Stärke*, pienākums atmaksāt saņemto kom-

pensāciju, kad konstatēti divi pārkāpumu veidojošie elementi, nepārkāpj likumības principu. Pienākums atmaksāt nav sods [50], kuram būtu vajadzīgs skaidrs un viennozīmīgs tiesiskais pamats, bet vienkārši sekas konstatācijai, ka nosacījumi, kas vajadzīgi, lai iegūtu no Kopienas noteikumiem izrietošo labumu, ir mākslīgi radīti, līdz ar to padarot piešķirto kompensāciju par nepamatotu maksājumu un tādējādi attaisnojot pienākumu to atmaksāt [51].

71. Tādēļ es uzskatu, ka, pirms Regula Nr. 2945/94 stājās spēkā, secinājums, ka eksportētājs ir veicis ļaunprātīgu rīcību, bija vienīgais pamatojums, saskaņā ar kuru varētu uzskatīt, ka galīgi izmaksātā diferencētā kompensāciju ir nepamatoti izmaksāta, un tā tas ir arī šajā tiesvedībā.

72. Atbildot uz pirmo un otro uzdoto jautājumu, es tāpēc secinu, ka saskaņā ar Regulas Nr. 876/68 4. un 6. pantu un Regulas Nr. 3665/87 16.–18. pantu noteiktas tiesības uz diferencētu kompensāciju ir konstatētas pēc pierādījumu iesniegšanas, ka attiecīgās preces:

— ir Kopienas izcelsmes,

— ir eksportētas no Kopienas,

— ir sasniegušas galamērķi, attiecībā uz kuru noteikta diferencētā kompensācija, un

— ir importētas galamērķa trešā valstī divpadsmit mēnešu laikā pēc eksporta deklarācijas saņemšanas, to atmuitojot, lai produktu nodotu patēriņam attiecīgajā valstī.

Tomēr, lai saglabātu diferencētās kompensācijas galīgo maksājumu, eksportētājs nedrīkst piedalīties darbībās, ko pareizi apzīmē kā ļaunprātīgu rīcību.

50 — Sal. ar Regulas Nr. 2988/95 4. panta 4. punktu.

51 — 56. punkts.

Lai konstatētu ļaunprātīgu rīcību, nepieciešams, pirmkārt, objektīvu apstākļu kopums, kuros, neraugoties uz Kopienas tiesību aktos noteikto nosacījumu formālu ievērošanu, šo tiesību aktu mērķis nav sasniegts; otrkārt, subjektīvais elements, kas izpaužas kā nolūks iegūt labumu no Kopienas tiesību aktiem, mākslīgi radot tajos paredzētos nosacījumus labuma gūšanai.

Valsts tiesai jānosaka šo divu elementu esamība, par kuriem pierādījumus var sniegt saskaņā ar valsts tiesību noteikumiem, ar nosacījumu, ka tāpēc netiek vājināta Kopienas tiesību efektivitāte.

Lietas apstākļu rašanās laikā secinājums, ka eksportētājs ir veicis ļaunprātīgu rīcību, bija vienīgais pamats, saskaņā ar ko izmaksātās diferencētās kompensācijas varēja uzskatīt par nepamatotām.

Trešais jautājums

73. Iesniedzējtiesas trešais jautājums attiecas uz Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta otrajā daļā esošo jēdzienu "turpināts vai vairākkārtējs pārkāpums". Precīzāk, tā vaicā, vai i) pārkāpumi uzskatāmi par "turpinātiem" vai "vairākkārtējiem", ja tie attiecas uz salīdzinoši nelielu daļu no kopējo darījumu skaita noteiktā laika posmā, un ii) darījumi, attiecībā uz kuriem pārkāpumi ir konstatēti, attiecas uz dažādiem produktiem.

74. *Vonk* apstrīd Regulas Nr. 2988/95 piemērojamību šajā lietā. Arī Nīderlande vēlas zināt, vai regula piemērojama atpakaļejoši, zinot, ka pēdējais pārkāpums tika izdarīts 1994. gadā un ka Regula Nr. 2988/95 stājās spēkā tikai 1995. gada 26. decembrī. Tomēr abas puses apsver, kā Regula Nr. 2988/95 varētu tikt piemērota.

75. *Vonk* norāda, ka attiecīgie kritēriji, kas definē turpinātus vai vairākkārtējus pārkāpumus, ir noteikti spriedumā lietā *José Martí Peix*[52]. Attiecībā uz to vienu un to pašu

52 — 2004. gada 2. decembra sprieduma lietā C-226/03 P (Krājums, I-11421. lpp.) 16. un 17. punktā Tiesa nosprieda: "Saskaņā ar Regulas Nr. 2988/95 1. panta 2. punktu pārkāpums nozīmē Kopienas tiesību akta neievērošanu, kas izpaužas kā saimnieciskās darbības subjekta "darbība vai nolaidība." Ja Kopienas tiesību akta pārkāpuma pamatā ir nolaidība, pārkāpums Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta otrā apakšpunkta izpratnē ir "turpināts".

piegādi vai uz vienu un to pašu kompensācijas pieteikumu jābūt vienai vai vairākām darbībām.

76. Nīderlande atzīmē, ka Regulas Nr. 2988/95 3. panta mērķis ir atvēlēt pietiekamu laiku, lai atgūtu nepamatoti izmaksātās summas, tādējādi aizsargājot Kopienas finansiālās intereses. Turpinātiem vai vairākkārtējiem pārkāpumiem jābūt analoģiskām darbībām, kas pārkāpj to pašu likumu. Nīderlande, *inter alia*, balsta šo uzskatu uz lietu *Montecatini* [53], kurā Tiesa noteica:

"[..] lai arī turpināta pārkāpuma jēdzienam dalībvalstu tiesību sistēmās ir atšķirīgas nozīmes, jebkurā gadījumā tas ietver nelikumīgas rīcības pazīmi, veicot vienu pārkāpumu, kas saistīts ar kopīgu subjektīvo elementu".

77. Tas, ka atšķirīgas [produktu] partijas jāaplūko atsevišķi, neizslēdz, ka tām piedēvē turpinātus vai vairākkārtējus pārkāpumus Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta izpratnē.

78. Komisija arī min turpināta vai vairākkārtēja pārkāpuma definīciju, kuru Tiesa sniegusi lietā *José Martí Peix*, kā arī agrāku Pirmās instances tiesas interpretāciju šajā tiesvedībā, kas nodota apelācijai, proti, ka pārkāpumi 3. panta 1. punkta izpratnē ir "turpināti", ja tie pēc būtības ir vienādi [54]. Lai arī lēmums jāpieņem valsts tiesai, tomēr Komisija, pamatojoties uz iesniegtajā lūgumā par prejudiciālā nolēmuma sniegšanu esošajiem materiāliem, uzskata, ka tas bija vienāda pārkāpuma atkārtojums.

79. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru procesuālajiem noteikumiem parasti ir jāattiecas uz visām izskatāmajām prāvām no noteikumu stāšanās spēkā brīža [55]. Tāpēc Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkts attiecas uz visām prāvām, kas tiek skatītas sākot no 1995. gada 26. decembra, kad Regula Nr. 2988/95 stājās spēkā. No iesniegtā lūguma par prejudiciāla nolēmuma sniegšanu nav iespējams pārliecināties, vai prāva pret *Vonk* tika "skatīta" 1995. gada 26. decembrī, vai arī šajā datumā tā vēl nebija uzsākta. Tomēr jebkurā gadījumā ir piemērojams Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkts.

53 — 1999. gada 8. jūlija spriedums lietā C-235/92 P (*Recueil*, I-4539. lpp., 195. lpp.).

54 — Skat. Pirmās instances tiesas sprieduma 81. punktu, kas minēts Tiesas sprieduma 7. punktā.

55 — Skat. 2006. gada 23. februāra spriedumu lietā C-201/04 *Molenbergnatie* (Krājums, I-2049. lpp., 31. punkts un tajā minētā judikatūra).

80. Es piekrītu Komisijai, ka valsts tiesai jāpieņem faktiskais lēmums par to, vai šajā lietā notikuši turpināti vai vairākkārtēji pārkāpumi. Tomēr Tiesa drīkst sniegt vadlīnijas par šo jēdzienu juridisko nozīmi.

81. Kā Komisija atzīmēja, šī lieta attiecas uz atsevišķiem eksporta darījumiem, kuros iesaistīts viena veida produkts ("pecorino" siers) uz vienu deklarēto galamērķi (Savienotās Valstis) un vienu beidzamo galamērķi (Kanāda). *Vonk* iesniedza atsevišķas deklarācijas, lūdzot kompensāciju, bet nav atšķirības tajā, kas notika ar precēm (importētas Savienotajās Valstīs, tur paturētas, neilgi pēc tam eksportētas nemainītā veidā uz Kanādu).

82. Būtībā es piekrītu Nīderlandes analīzei. Lai pārkāpumus saskaņā ar 3. panta 1. punktu atzītu par turpinātiem vai vairākkārtējiem, tiem jābūt līdzīgiem šādos aspektos. Tiem jāuzrāda līdzīga veida darbības, kas pārkāptu vienu un to pašu Kopienas tiesību aktu. Tiem arī jārada iespējas vienam un tam pašam saimnieciskās darbības subjektam, piemērojot Kopienas tiesību normas, gūt labumu no vienām un tām pašām ekonomiskajām priekšrocībām.

83. Noslēdzot es piekrītu Komisijai, Grieķijai un Nīderlandei par to, ka, lai noskaidrotu, vai notikuši turpināti vai vairākkārtēji pārkāpumi, nav būtiski, kāda darījumu daļa noteiktā laika periodā ir bijusi ar pārkāpumiem un vai starp pārkāpumiem ir bijuši arī parasti darījumi.

84. Tādēļ es secinu, ka pārkāpumi Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta izpratnē ir uzskatāmi par turpinātiem un vairākkārtējiem, ja tie ietver līdzīga veida darbības, kas pārkāpj vienu un to pašu Kopienas tiesību aktu. Tiem arī jārada iespējas vienam un tam pašam saimnieciskās darbības subjektam, piemērojot Kopienas tiesību normas, gūt labumu no vienām un tām pašām ekonomiskajām priekšrocībām. Šajā kontekstā nav būtiski, kāda darījumu daļa noteiktā laika periodā ir bijusi ar pārkāpumiem un vai starp pārkāpumiem ir bijuši arī parasti darījumi.

Secinājumi

85. Tāpēc es ierosinu uz *College van beroep voor het bedrijfsleven*, Nīderlande, uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1. un 2. jautājums

Saskaņā ar Padomes 1968. gada 28. jūnija Regulas (EEK) Nr. 876/68, ar ko nosaka vispārīgos noteikumus eksporta kompensāciju piešķiršanai par pienu un piena produktiem un kritērijus šādu kompensāciju apmēra noteikšanai, 4. un 6. pantu un Komisijas 1987. gada 27. novembra Regulas (EEK) Nr. 3665/87, ar kuru paredz kopīgus, sīki izstrādātus noteikumus, kas jāievēro, piemērojot eksporta kompensāciju sistēmu lauksaimniecības produktiem, 16.–18. pantu galīgas tiesības uz diferencētas kompensācijas maksājumu ir iegūstamas pēc pierādījumu iesniegšanas, ja attiecīgās preces:

— ir Kopienas izcelsmes,

— ir eksportētas no Kopienas,

— ir sasniegušas galamērķi, par kuru noteiktas diferencētās kompensācijas, un

— ir importētas galamērķa trešā valstī divpadsmit mēnešu laikā pēc eksporta deklarācijas saņemšanas, to atmuitojot, lai preces nodotu patēriņam attiecīgajā valstī.

Tomēr, lai saglabātu galīgo diferencētās kompensācijas labumu, eksportētājs nedrīkst iesaistīties darbībās, ko pamatoti varētu raksturot kā ļaunprātīgu rīcību.

Lai konstatētu ļaunprātīgu rīcību, nepieciešams, pirmkārt, objektīvu apstākļu kopums, kuros, neraugoties uz formālu Kopienas tiesību normās noteikto apstākļu ievērošanu, šo normu mērķis nav sasniegts; otrkārt, subjektīvais elements, kas izpaužas nolūkā iegūt labumu no Kopienas tiesību aktiem, mākslīgi radot nosacījumus, kas paredzēti tā iegūšanai.

Valsts tiesai jānosaka šo divu elementu esamība, par kuriem pierādījumus var sniegt saskaņā ar valsts tiesību noteikumiem, ar nosacījumu, ka tāpēc netiek vājināta Kopienas tiesību efektivitāte.

Lietas apstākļu rašanās laikā secinājums, ka eksportētājs ir veicis ļaunprātīgu rīcību, bija vienīgais pamats, saskaņā ar ko izmaksātās diferencētās kompensācijas varēja uzskatīt par nepamatotām.

3. jautājums

Pārkāpumi Padomes 1995. gada 18. decembra Regulas (EK, *Euratom*) Nr. 2988/95 par Eiropas Kopienas finanšu interešu aizsardzību 3. panta 1. punkta izpratnē ir uzskatāmi par turpinātiem un vairākkārtējiem, ja tie uzrāda līdzīga veida darbības, kas pārkāpj vienu un to pašu Kopienas tiesību aktu. Tiem arī jārada iespējas vienam un tam pašam saimnieciskās darbības subjektam, piemērojot Kopienas tiesību normas, gūt labumu no vienām un tām pašām ekonomiskajām priekšrocībām. Šajā kontekstā nav būtiski, kāda darījumu daļa noteiktā laika periodā ir bijusi ar pārkāpumiem un vai starp pārkāpumiem ir bijuši arī parasti darījumi.